

УДК 336.671

Свенко Т.І.
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів
Національного університету біоресурсів і природокористування України

ОЦІНКА ПРИБУТКОВОСТІ ТА ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «КОЗАЦЬКЕ» БОБРОВИЦЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ASSESSMENT OF PROFITABILITY AND SOURCES OF INCOME ON THE EXAMPLE OF "KOZATSKIE" BOBROVITSA DISTRICT, CHERNIHIV REGION

АНОТАЦІЯ

У статті проведено аналіз ділової активності підприємства, яка проявляється у швидкості обороту його коштів. У процесі аналізу фінансового стану підприємства проведено розрахунки показників прибутковості (рентабельності) підприємства. Проаналізовано коефіцієнт рентабельності діяльності, котрий свідчить про зростання ефективності господарської діяльності ТОВ «Козацьке». Надано пропозиції щодо вдосконалення формування, планування та розподілу прибутку на прикладі базового підприємства.

Ключові слова: прибутковість, ділова активність, коефіцієнти оборотності, власний капітал, фінансовий стан, інвестиційна привабливість підприємства.

АННОТАЦИЯ

В статье проведен анализ деловой активности предприятия, которая проявляется в скорости оборота его средств. В ходе анализа финансового состояния предприятия проведены расчеты показателей прибыльности (рентабельности) предприятия. Проанализирован коэффициент рентабельности деятельности, который свидетельствует о росте эффективности хозяйственной деятельности ООО «Козацкое». Даны предложения по совершенствованию формирования, планирования и распределения прибыли на примере базового предприятия.

Ключевые слова: доходность, деловая активность, коэффициенты оборачиваемости, собственный капитал, финансовое состояние, инвестиционная привлекательность предприятия.

ANNOTATION

The article analyzes business activity, which is reflected in its turnover rate of funds. The analysis of financial condition of the company performed calculations profitability (profitability) of the company. Analyzed profitability factor activity, which indicates the increased efficiency of economic activities of "Cossack". The proposals for improving the formation, planning and distribution of profit by the example of the base business.

Key words: profitability, business activity, turnover ratio, equity, financial position, investment attractiveness of the company.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економіки України супроводжується ускладненням економічних процесів, трансформацією власності і середовища господарювання, концентрацією виробництва і капіталу, що зумовлює об'єктивну необхідність забезпечення прибутковості підприємств для їх виживання і розвитку. Адже однією з головних причин економічних труднощів багатьох підприємств різних форм власності є їхня збитковість чи низька прибутковість. Саме тому вибрана тема є досить актуальною в наш час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розв'язання проблем забезпечення прибутковості підприємства внесли українські економісти О.Д. Василик, З.С. Варналій, З.М. Васильченко, С.Ф. Голов, В.І. Грушко, А.І. Даниленко, Л.І. Данилова, М.Я. Дем'яненко, О.Д. Заруба, М.Я. Коробов, А.М. Поддєрьогін, С.Ф. Покропивний, Н.М. Ушакова С.І. Юрій та інші. На окрему увагу заслуговують праці І.О. Бланка, в яких розглядаються сучасні шляхи зростання прибутку та прибутковості підприємства у процесі його діяльності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проведення аналізу динаміки та структури джерел формування прибутку підприємства на основі ТОВ «Козацьке», оцінка факторів впливу на його прибутковість, здійснення планування прибутку цього підприємства та розроблення пропозицій щодо мобілізації резервів зростання прибутковості.

Мета статті полягає у дослідженні фактичного стану прибутковості виробництва на прикладі ТОВ «Козацьке» Бобровицького району Чернігівської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стабільність фінансового стану підприємства в умовах ринкової економіки зумовлена значною мірою його діловою активністю, що залежить від широти ринків збуту продукції, його ділової репутації, ступеня виконання плану за основними показниками господарської діяльності, рівня ефективності використання ресурсів і стабільності економічного зростання.

На рівні підприємства ділова активність найчастіше розглядається як результативність роботи підприємства щодо величини авансованих ресурсів або величини їх споживання у процесі виробництва [2].

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється насамперед у швидкості обороту його коштів. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних коефіцієнтів оборотності, основними з яких є :

– коефіцієнт оборотності активів;

- коефіцієнт оборотності оборотних засобів;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності матеріальних запасів;
- коефіцієнт оборотності основних засобів;
- коефіцієнт оборотності власного капіталу.

Важливість показників оборотності пояснюється тим, що характеристики обороту багато в чому визначають рівень прибутковості підприємства.

Коефіцієнт оборотності активів відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обіг, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів:

$$K_{oa} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна вартість активів}}$$

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів характеризує відношення виручки (валового доходу) від реалізації продукції без урахування податку на додану вартість та акцизного збору до суми оборотних засобів підприємства. Зменшення цього коефіцієнта свідчить про уповільнення обороту оборотних засобів.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки разів за рік обернулися кошти, вкладені в розрахунки. Він визначається за формулою [9]:

$$K_{odz} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна сума дебіторської заборгованості}}$$

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує розширення або зниження комерційного кредиту, наданого підприємству. Зростання коефіцієнта означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства, зниження – ріст покупок у кредит. Формула розрахунку коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості має вигляд:

$$K_{okz} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації продукції}}{\text{Середньорічна сума кредиторської заборгованості}}$$

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів відображає число оборотів товарно-матері-

альних запасів підприємства за аналізований період. Зниження цього показника свідчить про відносне збільшення виробничих запасів і незавершеного виробництва або про зниження попиту на готову продукцію. Чим вищий показник оборотності матеріальних запасів, тим менше коштів зав'язано у цій найменш ліквідній статті оборотних активів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні активи і тим стійкіше фінансове становище підприємства. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів визначається за формулою:

$$K_{omz} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середня величина запасів}}$$

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства.

Розглянемо оцінку ділової активності ТОВ «Козацьке» (табл. 1).

Характеризуючи отримані розрахунки з табл. 1, бачимо, що коефіцієнт оборотності активів зріс на 0,19 і в 2016 році становив 1,47. Збільшення коефіцієнта оборотності оборотних засобів свідчить про прискорення обороту оборотних засобів. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшився на 5,34 – з 25,72 у 2014 році до 20,38 у 2016 році, це означає, що підприємство стало повільніше отримувати плату по рахунках. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості має тенденцію до збільшення і перебуває в межах від 10,80 до 29,08 у 2014–2016 рр., що свідчить про збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів має тенденцію до зменшення – зменшився на 1,22 і в 2016 році становив 1,88, що є позитивним і свідчить про відносне збільшення виробничих запасів і незавершеного виробництва. Коефіцієнт оборотності основних засобів та коефіцієнт оборотності власного капіталу зросли на 1,94 та 0,04 відповідно.

Таблиця 1

Показники оцінки ділової активності ТОВ «Козацьке»

Показники	Роки			+/-
	2014	2015	2016	
Коефіцієнт оборотності активів	1,28	1,26	1,47	0,19
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	2,41	2,12	2,53	0,04
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	25,72	28,74	20,38	-5,34
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	10,80	17,18	29,08	18,28
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	3,10	2,48	1,88	-1,22
Коефіцієнт оборотності основних засобів	5,95	6,50	7,89	1,94
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,55	1,41	1,59	0,04

До найзагальніших показників комплексної оцінки фінансового стану належать показники прибутковості (рентабельності).

На короткострокову ліквідність або платоспроможність підприємства впливає його здатність генерувати прибуток. У зв'язку з цим розглядається такий аспект діяльності підприємства, як рентабельність. Це і якісний, і кількісний показник ефективності діяльності всього підприємства.

До основних показників прибутковості (рентабельності), які використовуються у процесі аналізу фінансового стану підприємства, належать:

- коефіцієнт рентабельності активів (економічна рентабельність);
- коефіцієнт рентабельності власного капіталу (фінансова рентабельність);
- коефіцієнт рентабельності діяльності.

Коефіцієнт рентабельності активів (економічна рентабельність) характеризує рівень прибутку, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом. Цей показник розраховується за формулою:

$$\text{Кра} = \frac{\text{Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування}}{\text{Валюта балансу}}$$

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (фінансова рентабельність) характеризує рівень прибутковості власного капіталу, вкладеного в це підприємство, тому найбільший інтерес представляє для наявних і потенційних власників та акціонерів і є одним з основних показників інвестиційної привабливості підприємства, тому що його рівень показує верхню межу дивідендних виплат.

$$\text{Крвк} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}$$

Коефіцієнт рентабельності діяльності розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг). Збільшення цього показника свідчить про зростання ефективності господарської діяльності підприємства, а зменшення – навпаки.

Рівень рентабельності підприємства розглянемо в таблиці 2.

Таблиця 2
Оцінка рентабельності ТОВ «Козацьке»

Показники	Роки			+/-
	2014	2015	2016	
Коефіцієнт рентабельності активів	0,34	0,31	0,77	0,43
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,42	0,35	0,84	0,42
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,27	0,25	0,53	0,26

Аналізуючи показники таблиці, бачимо що, у 2016 році коефіцієнт рентабельності активів зріс на 0,43 і складає 0,77, що свідчить про по-

пит на продукцію цього підприємства. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу зріс із 0,42 у 2014 році до 0,84 у 2016 році, що є позитивним і свідчить про зростання прибутку підприємства. Коефіцієнт рентабельності діяльності також зріс і в 2016 році становив 0,53 – це свідчить про зростання ефективності господарської діяльності підприємства.

Висновки. Отже, можна констатувати той факт, що ТОВ «Козацьке» є прибутковим, з кожним роком розмір прибутку збільшується і в 2016 році становив 14 967 тис. грн., що в 4 рази більше, ніж у 2014 році. Зростання прибутку відбувається за рахунок збільшення обсягу виробленої продукції відповідно до договірних умов, зниження її собівартості, підвищення якості продукції, поліпшення асортименту, підвищення ефективності використання виробничих фондів, росту продуктивності праці.

Стабільний фінансовий стан підприємства зумовлений значною мірою його діловою активністю, що залежить від рівня ефективності використання ресурсів, стабільності економічного зростання, широти ринків збуту, ступеня виконання плану за основними показниками господарської діяльності та його ділової репутації.

Провівши розрахунки показників рентабельності, бачимо, що попит на продукцію цього підприємства зростає, відповідно зростає і прибуток підприємства, що свідчить про ефективність господарської діяльності підприємства.

Основними завданнями в подальшому в господарстві є:

- вдосконалення структури посівних площ, збільшення валового виробництва всіх основних культур;
- комплексна механізація роздачі кормів;
- підвищення виробництва продукції рослинництва за рахунок поліпшення сортів.

Щоб збільшити темпи зростання рівня прибутковості підприємства, потрібно впровадити у виробництво обґрунтовану систему землеробства:

- розробити оптимальну структуру посівних площ;
- виходячи з цієї структури, розробити сівозміну, яка би передбачала науково обґрунтоване чергування сільськогосподарських культур;
- ефективно використовувати техніку.

Для тваринницької галузі основними чинниками є:

- селекційно-племінна робота;
- нові технології годівлі та утримання тварин;
- потужна кормова база;
- кваліфіковані кадри.

У господарстві потрібно поліпшувати матеріально-технічне забезпечення, активізувати матеріальне стимулювання аграрної праці.

ТОВ «Козацькому» варто йти в ногу з сучасним науково-технічним прогресом, впроваджувати нову техніку та технології у свою діяльність.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васильєв В.В. Шляхи підвищення результативності українських підприємств/ В.В. Васильєв// Фондовий ринок. – 2007. – № 12. – С. 11–14.
2. Галицкая С.В. Финансовый менеджмент; Финансовый анализ; Финансы предприятий: учеб. пособие / С.В. Галицкая. – М.: Эксмо, 2008. – 650 с.
3. Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 2. – С. 36–40.
4. Костирко Л.А. Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація: моногр. / Л.А. Костирко. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2012. – 474 с.
5. Макаруч І. Основні показники оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств та методика їх визначення // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 7. – С. 36–41.
6. Пилипчук О.В. Прибуток як узагальнений показник господарсько-фінансової діяльності підприємства // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 2.
7. Саблук П.Т. Економічні відносини та дохідність агропромислового виробництва / Економіка АПК.– 2008. – № 11.– 147 с.
8. Сивак О.Б. Визначення сутності прибутку та основ його розподілу: дискусійні питання / О.Б. Сивак // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 2(60). – С. 130–133.
9. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80>.
10. <http://fin-admin.com/faqvu.php?id=5>.